

Den norske halen

TROND
ANDREASSEN
Generalsekretær
Norsk faglitterær
forfatter- og
oversetterforening

Høsten 2005 kunne vi telle over en milliard internettbrukere jorden rundt. I 2015 – om ni år – passerer vi milliard nummer to. Stilt overfor slike tall forstår vi at det å være til stede på Internett er en måte å være *språklig og kulturelt synlig* på. Derfor er det i nasjonens interesse å gjøre norske kunnskapskilder – kommersielle og ikke-kommersielle – digitalt tilgjengelig for befolkningen, ikke minst med tanke på forskning og undervisning. Lett tilgang til offentlig informasjon kan på mange måter være et vilkår for et velfungerende, demokratisk samfunn.

Internett er svært *brukervennlig*. Etter en tids bruk orienterer man seg enkelt og raskt gjennom store informasjonsmengder, man søker og finner lett relevant informasjon. Internett har lagt til rette for en rekke en rekke forretningsmodeller som er utenkelige i en tradisjonell økonomi. En slik er «den lange halen» («the Long Tail»), et begrep som

ble lansert av redaktøren i tidsskriftet *Wired*, Chris Anderson.^[1] Modellen er illustrert i figur 1.

Dersom man antar at figuren illustrerer boksalg der man registrerer antall solgte bøker langs x-aksen, og salgsinntektene langs y-aksen, så finner

^[1] Begrepet er utførlig behandlet i Andersons bok *The Long Tail: Why the Future of Business Is Selling Less of More*, 2006.

Figur 1. Den lange halen. Kilde: Chris Anderson: «The Long Tail». Wired 2005.

vi igjen bestselgerne til venstre i figuren, og bøker med mer moderat salg mot høyre.

På ett eller annet punkt er forventet salg så marginalt at det i et tradisjonelt marked, der produksjon, distribusjon og lagring har en betydelig komponent av faste kostnader, ikke lenger vil være regningssvarende å tilby boken for salg. I figuren er dette punktet illustrert ved at grafen endrer farge fra grønt til rødt. Anderson argumenterer overbevisende for at salget av et stort antall titler med moderat eller liten omsetning er i kroner om lag like stort som salget av de relativt få bestselgerne. Han bruker gjerne nettbokhandelen Amazon som eksempel: Det som virkelig er spennende med den lange halen, er tanken på hvor lang den egentlig er. La oss ta bøker som et eksempel. En vanlig Barnes & Noble-bokhandel lagerfører rundt 130 000 titler. Om vi sammenlikner med salget til Amazon, ser vi at mer enn halvparten av nettbokhandelens salg er av titler som selger dårligere enn de 130 000

mestselgende titlene. Tenk deg følgende: Dersom Amazons salg er en indikator, vil markedet for bøker som ikke engang selges i en vanlig bokhandel, være større enn det som selges der. Med andre ord, bokmarkedet er potensielt to ganger så stort som det synes å være, hvis vi bare kan komme forbi begrensningene i tilbudet. ^[2]

Den «lange halen» åpner altså for et langt større kulturelt mangfold enn det tradisjonelle forlagsbaserte markedet. Fordi den lange halen er svært lang, så representerer summen av alle utgivelsene som inngår i den lange halen, betydelige verdier. Det er det økonomiske potensialet i disse verdiene Google har oppdaget muligheten til å utnytte. Jo lengre periode tekster er tilgjengelige, jo mer søk genererer de. Anderson igjen: Her står vi overfor det faktum at «older content tends to score higher because it's had longer to accumulate

^[2] Anderson: «The Long Tail», <http://www.wired.com/wired/archive/12.10/tail>, s. 4

incoming links. In other words, search inverts the usual priority of content: older is often better. ^[3]

Den amerikansk-engelske halen

Halemetaforen er utviklet innenfor en kultur med en uendelig lang hale – den engelsk-amerikanske. I USA og England gis det ut rundt 200 000 nye boktitler hvert år. Digitaliseringen av de store bibliotekene innebærer at millioner av bøker vil bli tilgjengelig for brukere verden over. Google print er i gang med å digitalisere 15 millioner bøker. Samtidig ser vi at det brukerutviklede digitale leksikonet Wikipedia vokser både i omfang og i bruk. Den engelske versjonen teller nå 1,4 millioner artikler. Den norske bokmålsversjonen teller 75 000 og nynorskversjonen 16 000 (20.09.06).

^[3] Anderson: «Google and the Long Tail of Time», http://thelongtail.com/the-long-tail/2006/04/google_and_the_.html, s. 1

De europeiske haler

Høsten 2005 kom EU-kommisjonen med sitt dokument *i2010 Digital libraries*. Målet er å få digitalisert bokstammen og alle innbundne tidskriftårganger i alle medlemslandenes biblioteker – til sammen 2 533 893 879 bind. Europeiske borgere skal få tilgang til sine nasjonale boksamlinger. Derfor må vi i denne sammenheng snakke om haler i flertall. Målet er å sikre tilgang til det europeiske kultur mangfold og å skape motstandskraft overfor den amerikanske kultur-tsunamien på Internett.

Den norske halen

I femten år har norske forleggere drøftet hvordan man kan bruke digital teknologi, ikke bare i produksjonssammenheng, men i lagrings- og distribusjonssammenheng. Norske forlag har ikke maktet å komme langt i løpet av disse årene. Mens vi daglig

Norway's Long Tail

The internet paved the way for a host of business models inconceivable in a traditional economy. One such model is "The Long Tail", a concept launched by Chris Anderson, editor of the journal *Wired*. In this model, Anderson showed that the sales of a large number of books each giving moderate to little monetary return, is approximately equal to the sale of the relatively small number of best sellers.

It is the economic potential of this model which Google has exploited to its advantage. The longer the period texts remain available, the more searches they generate.

While we may be surrounded by news of new digital databases, and Google's practical business strategies, only one really bold national initiative has been taken in Norway – the commitment of the National Library of Norway to the digitising of all its material: The Library's determination to be "Europe's

first to have everything put on data-base," (Vigdís Moe Skarstein, *Aftenposten* 29/03/06), is certainly an ambitious political vision. In terms of books, it means that over 450,000 titles will have to be digitised. This then, is Norway's "Long Tail".

The National Library's project brings literature into the digital age. Norway's literary heritage will be brought to life and made readily accessible to the public. Authors and translators are themselves extensive library users. Access to previously published writings, feeds into the creation of new works.

But what of copyrights? Distribution regulations that have been tried and tested for decades will form a basis for the development of agreements specific to the area of digitised text. We must welcome the opportunity to participate in the national enterprise, which the National Library has set out on. We look forward to watching its progress.

Nasjonalbiblioteket satser på å digitalisere alt sitt materiale, og på å bli «Europas første med alt på data». For bøkene del vil det si at en må digitalisere 450 000 titler.

Foto: Ketil Born

oversvømmes av nyheter om opprettelse av digitale tekstbaser og Googles handlingsorienterte politikk, er det bare ett virkelig djervt nasjonalt initiativ som er tatt i Norge – nemlig Nasjonalbibliotekets satsing på å digitalisere alt sitt materiale; å bli «Europas første med alt på data» (Vigdis Moe Skarstein, *Aftenposten* 29.03.06) er en offensiv politisk ambisjon. For bøkene del vil det si at en må digitalisere 450 000 titler. Dette er den norske halen.

Forfatterne og oversetterne

Forfattere og oversettere er alltid intenst opptatt av at deres verk skal bli solgt, lånt, brukt.

Organisering av skribentenes interesser har fra første stund handlet om å få noe tilbake for salg og bruk. I Norge har det siden Forfatterforeningen ble stiftet i 1893 vært en økende forståelse for betydning av å verne opphavsretten. Gode vilkår for opphavsmennene gir en rikere skriftkultur. Forfatterne selv har alltid stått i fremste rekke når det har vært snakk om å fremme litteraturpolitiske

ordninger som har bedret vilkårene for litteratur på norsk språk. Litteraturpolitiske ordninger som momsfristak, fast bokpris, bibliotekvederlag, innkjøpsordninger har alle vært begrunnet med et ønske om å stimulere produksjon og marked for norskspråklige yringer. Satsingen fra Nasjonalbiblioteket tar litteraturpolitikken inn i den digitale tidsalder. Den skriftkulturelle arven gjøres levende og tilgjengelig for landets borgere. Forfattere og oversettere er selv storforbrukere av bibliotek. Tilgang til tidligere utgitte tekster gir grunnlag for nye tekster. Tekst bygger på tekst.

Hva så med rettighetene? Alle kjenner forfatternes og oversetternes standpunkt. Vi er trygg på at norske myndigheter ikke vil bryte egne lover. De forhandlingsregimer som allerede er etablert og prøvd gjennom mange tiår, vil danne basis for å utvikle avtaler også på det digitale feltet.

Vi bør alle glede oss over å kunne ta del i den nasjonale entreprise som Nasjonalbiblioteket nå er i gang med. Vi ser fram til fortsettelsen.